

The Experts' attitudes toward the principal components of Hedyehaye Aseman textbook (divine gifts) of 2nd grade of elementary school

بررسی دیدگاه کارشناسان پیرامون عناصر اصلی دروس کتاب هدیه‌های آسمان پایه دوم ابتدایی

Masoumeh Samadi

Associate Professor, Institute of Educational research, Organization of research and educational planning, Tehran, Iran

معصومه صمدی

دانشیار پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، تهران، ایران

Abstract

چکیده

The aim of the research was to study about the experts' viewpoints about the major components (as object, title, pictures, and text) of Hedyehaye Asemani textbook of grades 2 of elementary school. The used method was evaluation type. The population was consisted of 46 teaching experts who were selected purposefully. The applied instrument was context verifying checklist which was designed according to curriculum, painting, and Islamic educational criteria. Specialized purposes, titles, pictures, and contents included the units of analysis .the validity of the instrument was determined through content validity and confirmation of some specialists of the field and its reliability was verified by cronbach' alpha. Quantitative data were analyzed with calculating mean and by means of SPSS software and qualitative data were analyzed through analytical method. The findings showed that the very experts evaluated specialized goals and titles of lessons suitable; whereas, they assessed the context as normal and suitable. Concerning the pictures, there was no consensus among the experts about drawing the pictures of infallible Imams. There were also disagreements between them about direct teaching, mismatch with mental development of students, and lack of opportunity for thinking.

هدف پژوهش بررسی دیدگاه کارشناسان آموزش پیرامون عناصر کتاب درسی جدید هدیه‌های آسمان (اهداف درس، عنوان درس، تصاویر درس و متن درس) پایه دوم بود. روش پژوهش ارزشیابی است. جامعه مورد مطالعه ۴۶ نفر کارشناسان آموزش بودند که به طور هدفمند انتخاب شدند. ابزار مورد مطالعه در این پژوهش «فهرست واری محتوا» است که بر اساس ملاک‌های برنامه‌ریزی درسی، تصویرگری و تعلیم و تربیت اسلامی تهیه شده بود. واحد تحلیل عناصر درس یعنی اهداف اختصاصی، عناوین، تصاویر و متن بود. روایی این فهرست به صورت محتوایی و بر اساس قضاوت متخصصان و پایایی با روش آلفای کرونباخ تعیین شد. تحلیل داده‌های کمی با محاسبه میانگین با استفاده از نرم افزار spss و داده‌های کیفی با روش تحلیلی انجام شد. یافته‌ها نشان داد که کارشناسان اهداف اختصاصی و عناوین دروس را مناسب، متون دروس را معمولی و مناسب ارزیابی نمودند. در رابطه با تصاویر بخش عمده ناهمسویی به تصویر معصومین (ع) مربوط می‌شد که دیدگاه‌های متفاوت بود. تنها موارد ناهمسو مربوط به آموزش مستقیم مفاهیم، عدم تناسب با رشد ذهنی دانش‌آموزان، فراهم نکردن فرصت تفکر بود.

Keywords:Elementary period, Hedyehaye Aseman textbook, content verification

واژگان کلیدی: دوره ابتدایی، کتاب درسی هدیه‌های آسمان، واریسی محتوا

مقدمه

(Hammondm,Hey,Moxon,Netto&Raban ، 1995)

برنامه ریزی درسی به عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی نظام تعلیم و تربیت است که نقش بی بدیل در تحقق اهداف نظام تعلیم و تربیت ایفا می‌کند. اهمیت این مؤلفه به حدی است که همواره توجه سیاست گذاران نظام آموزشی را به خود جلب کرده است. به عبارت دیگر؛ برنامه‌های درسی قلب نظام آموزشی به شمار می‌روند و مهمترین ابزار و عناصر تحقق بخشیدن به اهداف و رسالت‌های کلی نظام آموزشی محسوب می‌شوند (fathivajargah& Shafiei, 2009). برای این اساس سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی به عنوان متولی سیاست گذاری در حوزه تألیف و تدوین کتب درسی، در راستای محقق نمودن اهداف تحول بنیادین آموزش و پرورش، تغییر برنامه‌های درسی پایه دوم و ششم ابتدایی را جزو سیاست‌های کلان خود قرار داده است. یکی از برنامه‌های درسی که مشمول تغییر قرار گرفته است، برنامه درسی هدیه‌های آسمان است. این برنامه با رویکرد فطرت گرایی عناصر خود را سازماندهی نموده و به اصلی‌ترین ویژگی‌های فطری انسان که حقیقت جوئی، خرد ورزی، گرایش به خیر و فضیلت، زیبایی گرایی، خلاقیت و ابداع و عشق و پرستش است، توجه نموده است (Guide to Islamic education program, 2006).

رویکردها جهت برنامه درسی از جمله اهداف برنامه را تعیین می‌کنند. نقش اهداف در برنامه درسی این است که ویژگی‌ها و مختصات مطلوب و مورد انتظار برون داد نظام آموزش و پرورش را تبیین و ضمن سامان بخشی به برنامه، چارچوب جهت گیری انتخاب و سازماندهی محتوا، روش‌های یادگیری، منابع ارزشیابی را تعیین نمایند. از آنجا که نظام آموزش و پرورش ایران متمرکز است نقش کتاب به منزله برنامه آموزش بسیار مهم و تعیین کننده است. حال با توجه به اهمیت تربیت دینی در مقاطع گوناگون تحصیلی، لازم است این برنامه درسی با شرایط سنی دانش‌آموزان متناسب و با محوریت پاسخ‌گویی به نیازهای دانش‌آموزان و درگیر نمودن دانش‌آموزان در فرایند یاددهی - یادگیری تنظیم شود. (Jason, 2006), (Peterson&Miller, 2004), (Jonson&McClelland, 2004), (Dicson, 2001), (Jacqus, 2003), (wright & Brando, 2000).

برنامه ریزی درسی «تصویر» است. تصویر به عنوان یک زبان ارتباطی مهم در کتاب‌های درسی است که ابزارهایی چون خطوط، اشکال، رنگ و ... را برای باز سازی و بازآفرینی واقعیت در اختیار دارد. با زبان تصویر می‌توان بام مخاطب ارتباط عمیق برقرار کرد. تصویرساز از زبان تصاویر برای انتقال مفاهیم ذهنی، عواطف و احساسات به مخاطب استفاده می‌کند (Organization research and educational planning, 2013).

محصول برنامه درسی کتاب درسی است. کتاب درسی منعکس کننده خطوط کلی و اصلی محتوای آموزشی برنامه درسی است که از چندین بخش تشکیل شده است. هر بخش مرکب از چندین درس است. از این رو بخش‌های کتاب درسی هدیه‌های آسمان پایه دوم ابتدایی عبارتند از: خدانشناسی (دروس ۳، ۲، ۱ و ۴)، پیامبری (دروس ۷، ۶ و ۸)، آشنایی با امامان علیهم السلام (دروس ۱۰، ۹، ۱۲، ۱۳ و ۱۴)، آداب و اخلاق اسلامی (دروس ۱۵، ۱۶، ۱۸ و ۲۰)، آداب و احکام اسلامی (دروس ۱۱، ۵ و ۱۷) و آداب و مراسم اسلامی (دروس ۸ و ۱۹). همان طور که ملاحظه می‌شود، هر بخش از چند واحد درسی تشکیل شد. هر واحد درسی مرکب از عناصری است که هر کدام دارای کارکردهایی است. این عناصر عبارتند از: اهداف، عنوان، تصویر و متن (Organization research and educational planning, 2013).

یکی از عناصر هر درس «عنوان» درس است. عنوان درس معمولاً در کنار یا در زیر شماره واحد درسی به صورت یک عبارت کوتاه درج شده است. معمولاً عناوین درس یا به صورت مستقیم یا به صورت غیر مستقیم به موضوع و هدف کلی درس اشاره دارند. کارکرد عمده عناوین ایجاد انگیزه به طور مستقیم و غیر مستقیم و آغاز فرایند تفکر منطقی برای خواننده است که می‌تواند یک پیش سازمان دهنده مناسب، برای آغاز تدریس باشد. برخی از کارکردهای عنوان عبارتند از: ایجاد انگیزه برای یادگیری، جهت دهی به مسیر یادگیری، ایجاد سؤال و تحریک حس کنجکاوی، نشانه‌ای از محتوا و ساختار متن، نشانه‌ای از اهداف یادگیری متن (Rahimi & Ramezani, 2010).

این است که کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از جمله هدیه‌های آسمان در وهله اول تأکید شان بر آشنایی دانش‌آموزان با اصول و فروع دین بوده است و پرورش مهارت‌های بین فردی دینی در اولویت کمتری قرار داشته است.

عابدینی بالترک و نیلی (Abedini baltork & Nili, 2014) در مطالعه خود دریافتند که در کتاب‌های درسی هدیه‌های آسمان بیشترین توجه متوجه مؤلفه تعامل گروهی و کمترین توجه مربوط به مؤلفه‌های توجه به محیط فیزیکی یادگیری و توجه به ارزشیابی به عنوان ابزاری جهت بهبود فرایند یادگیری بوده است. مطالعه امین خندقی (Aminghandaghi, 2012) حاکی از این است که محتوای کتاب درسی هدیه‌های آسمان در بخش خدانشناسی ضعیف، در بخش پیامبری نسبتاً ضعیف و در سایر بخش‌ها مطلوب است. شکاری و نجاریان (Shekari & Najarian, 2012) در مطالعه خود دریافتند که سطوح خوانایی بخش‌های کتاب بالاتر از سطح توانایی دانش‌آموزان قرار دارد و دارای میزانی از درجه دشواری در خوانایی است.

دانشوری نسب (Daneshvarinasab, 2007) در مطالعه خود دریافت که: اهداف اخلاقی در کتاب درسی هدیه‌های آسمانی فراوانی بیشتری را به خود اختصاص داده است. زمانی و دهقانی (Zamani & Dehghani, 2008) در مطالعه خود دریافتند که تصاویر، پرس‌ها و متن هر دو کتاب هدیه‌های آسمان و کتاب کار به شکل غیر فعال تدوین شده است.

ایمانی و مظفر (Imani & Mozafar, 2004) در مطالعه خود دریافتند که میزان به کارگیری شیوه ارائه فعال در کتاب هدیه‌های آسمان و کتاب کار مناسب است.

طاهری (Taheri, 2004) در مطالعه خود دریافت که برخی از مطالب کتاب هدیه‌های آسمان از جهت هماهنگی با علائق مخاطبان از توفیق کمی برخوردار بوده است.

بر این اساس سؤالی که در این پژوهش مطرح است این است که کارشناسان کتاب درسی هدیه‌های آسمان جدید التالیف را در زمینه عناصر اصلیشان از قبیل اهداف، عناوین، تصاویر و متون دروس چگونه ارزیابی می‌نمایند؟

کارکردهایی است. از جمله کارکردها این است که تخیل را برمی‌انگیزد و مخاطب را وادار می‌کند که به طور عمیق از طریق لایه‌های درونی به کشف پیام‌های متن نائل شوند. پژوهشی (Pajouheshi, 1994) یاد آور شد توجه به جنبه‌های زیبایی شناختی تصاویر یکی از ارکان آموزش‌های دینی به شمار می‌آید تا اولاً این درون مایه فطری بچه‌ها مورد توجه قرار گیرد. ثانیاً آنها از دین و آموزه‌های آن تصویری زیبا در ذهن داشته باشند و ثالثاً چهره زیبایی از الگوهای دینی بر پرده جان و اندیشه‌شان نقش ببندد. هدیه‌های آسمان تلاش دارد تا زیبایی‌های دین و دین زیبا را با زبانی کودکانه به دانش‌آموزان آموزش دهد. یکی از ابزارهای مفید پرورش حس زیبایی دوستی بچه‌ها استفاده مؤثر از تصاویر است. تصاویر کارکردهای دیگری نیز دارند که عبارتند از: عینی کردن مفاهیم، ایجاد احساس لذت، ایجاد سؤال، شروعی مناسب برای تدریس، ساده سازی مفهوم و پیام متن، کامل کردن آموزش و متن درس، ایجاد فعالیت (Rahimi & Ramezan, 2010).

دیگر عناصر هر واحد درسی «متن» است. عمده محتوای آموزشی هر درس در متن آن گنجانده می‌شود. کارکرد اصلی متن درس شرح و توضیح مفاهیم اساسی و اهداف درس است. هدیه‌های آسمان بیش از هر چیز اثری است که لازم است در این درس از آموزه‌های مربوط به ادبیات کودکان و محصولات کارشناسان این حیطه بهره گرفته شود. از این رو، متن درس هدیه‌های آسمان در دوره ابتدایی باید کوتاه، رسا، زیبا و در عین حال دلنشین باشد. به گونه‌ای که بتواند دانش‌آموزان را به تفکر و تعقل وادار کند. براین اساس متون کتاب‌های درسی باید کارکردهایی داشته باشند که مهمترین آنها: بستری برای ارائه مفاهیم و ساده و عینی کردن آنها، ایجاد احساس لذت، شروعی مناسب برای تدریس، ایجاد فعالیت و فرصت مناسب برای یادگیری، جهت دهی دانش‌آموز و معلم به سوی اهداف درس، ایجاد امکان تفکر است (Rahimi & Ramezani, 2010).

مرور پژوهش‌های انجام شده در این زمینه از جمله فرامرزی و عابدی (Faramarzi & Abedini, 2014) حاکی از

روش پژوهش

روش پژوهش ارزشیابی است. ارزشیابی از جمله روش‌های علمی جهت مطالعه ابعاد مختلف برنامه‌های آموزشی است. تأکید بر جمع‌آوری اطلاعات برای تصمیم‌گیران وجه بارز این روش به شمار می‌رود. ارزشیابی از عناصر جدایی‌ناپذیر فرایند آموزش و پرورش است و به جنبه‌های کاربردی یافته‌ها توجه دارد و مستلزم نوعی قضاوت در باره مؤثر بودن، مطلوب بودن فرآورده، فرایند و برنامه بر حسب اهداف یا ارزش‌های پذیرفته شده‌ای است که به دقت تعریف شده‌اند. هدف مطالعات ارزشیابی تعیین ارزش یک پدیده به منظور یاری کردن مسؤولان، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در زمینه اتخاذ تصمیم‌های صحیح در مورد پدیده مورد نظر است. (Bazargan, 2007) جامعه آماری این پژوهش عبارتند از: کارشناسان آموزش مرکب از متخصصان برنامه‌ریزی درسی، تصویرگری کتاب‌های درسی، تعلیم و تربیت اسلامی، معلمان خبره منتخب استانی و سرگروه‌های آموزشی منتخب استانی که تعداد آنها ۴۶ نفر بوده است.

نمونه‌گیری در این پژوهش به شیوه غیر تصادفی و هدفمند و بر اساس ملاحظات خاص (در دسترس بودن، درگیری با برنامه و کفایت آگاهی و علاقمندی جهت شرکت در مطالعه) صورت گرفته است. از این رو از متخصصان حوزه برنامه‌ریزی درسی، تعلیم و تربیت اسلامی و متخصصان حوزه تصویرگری کتاب‌های درسی که در حوزه تخصصی خود صاحب نظر و شناخته شده و نسبت به فرایند آموزش هم کاملاً آشنا بودند جهت شرکت در مطالعه دعوت به عمل آمد که در هر سه حوزه مورد نظر، تنها تعداد ۱۵ نفر آمادگی و علاقه خود را برای شرکت در مطالعه به طور عمیق اعلام نمودند. نمونه‌گیری سرگروه‌های آموزشی به طور هدفمند بر اساس میزان عملکرد و موفقیت آنان در گروه‌های آموزشی و صاحب رأی و نظر بودن آنان بوده است. نحوه انتخاب این گونه بود که از کارشناس مسؤول تحلیل محتوای استان‌ها خواسته شد که سرگروه‌های موفق خود را جهت همکاری در پژوهش به تیم پژوهشی معرفی نمایند. از هر استان به طور متوسط حدود ۶ نفر معرفی شدند. در ابتدا به صورت آزمایشی از آنان خواسته شد که

دو درس اول از کتاب درسی هدیه‌ها را به طور عمیق بر اساس فرم واریسی محتوا که قبلاً آماده شده بود، مورد بررسی قرار دهند. به دنبال بررسی عملکرد آنان، برترین‌های آنها که حدود ۴ نفر از هر استان یعنی ۱۶ نفر بودند برای همکاری با پژوهش انتخاب شدند. لازم به ذکر است به دلیل وجود نواقص در دیدگاه‌های یکی از سرگروه‌ها پردازش نهایی بر روی تعداد ۱۵ نفر انجام شده است. نمونه‌گیری معلمان خبره منتخب پایه دوم در استان‌ها نیز به طور هدفمند بر اساس صاحب رأی و اندیشه بودن در حوزه تعلیم و تربیت اسلامی و تجربه مثبت در تدریس هدیه‌های آسمان پایه دوم به تشخیص گروه‌های آموزشی استان‌ها، صورت گرفته است. بدین معنی که از کارشناس مسؤول تحلیل محتوا خواسته شد که از هر استان تعدادی معلمینی که صاحب ایده در حوزه تعلیم و تربیت اسلامی هستند را برای همکاری با پروژه ارزشیابی معرفی نمایند که از هر استان به طور متوسط ۶ نفر معرفی شدند که بر اساس عملکرد آزمایشی آنان در ارزیابی و بررسی محتوای دو درس از هدیه‌ها تعداد ۴ نفر به طور متوسط از هر استان جمعاً ۱۶ نفر از ۴ استان برای همکاری عمیق انتخاب شدند. اطلاعات کامل مربوط به اعضای نمونه در جدول شماره ۱ منعکس شده است.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش فهرست واریسی محتوای کتاب هدیه‌های آسمان پایه دوم ابتدایی (تدوین شده بر اساس معیارهای برنامه‌ریزی درسی، تعلیم و تربیت اسلامی و تصویرگری کتاب درسی) بود. نحوه ساخت این فهرست بدین گونه بود که ابتدا سه فهرست واریسی محتوا به طور مجزا توسط کارشناسان تهیه و تدوین شد که عبارتند از: فهرست واریسی بر اساس ملاک‌های برنامه‌ریزی درسی، فهرست واریسی محتوا بر اساس ملاک‌های تعلیم و تربیت اسلامی و فهرست واریسی محتوا بر اساس ویژگی‌های تصویرگری کتاب‌های درسی. پس از آن، سه فهرست تهیه شده جهت بررسی کارشناسی در اختیار کارشناسان محترم دفتر تألیف کتاب درسی تعلیمات دینی قرار داده شد. کارشناسان این ابزار را در جلسه شورای تخصصی گروه تعلیمات دینی مورد بررسی و اصلاحاتی پیشنهاد نمودند. از جمله اصلاحات: ترکیب این سه فهرست با هم و تنظیم

اجرا و براساس نتایج حاصله و ویراستاری فهرست واری، فرم نهایی تهیه و برای اجرای اصلی آماده شد. جهت بررسی روایی فهرست واری محتوای کتاب‌های درسی از روایی «محتوایی و قضاوت کارشناسان» استفاده شد. جهت پایایی فهرست واری از توافق درصدی روش معرفی شده توسط نئوندراف به نقل از صمدی (Samadi, 2014) استفاده شد. درصد توافق مشاهده شده (PAQ) بین سه بررسی کننده اولیه برای این درس (هدیه‌های آسمان پایه دوم) ۰/۷۸ محاسبه شده است. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها مربوط به سؤالات، کمی و کیفی بوده است. در بعد کمی از روش‌های توصیفی (فراوانی، درصد و میانگین) و در بعد کیفی از روش کدگذاری، طبقه بندی، کاهش داده‌ها و نهایتاً تفسیر استفاده شده است.

فهرست جدید بر اساس عناصر هر واحد درسی بود. بر این اساس اصلاحات لازم (ترکیب این سه فهرست با هم در یک مجموعه جدید و تنظیم آنها بر اساس عناصر هر درس) انجام و فرم نهایی فهرست واری که متمرکز بر عناصر درس و کارکردهایش بود (که مشخصات کامل آن در جدول شماره ۲ گزارش شده است) تهیه شد.

بر اساس جدول شماره ۲، فهرست واری عناصر هر واحد درسی با توجه به تعدادی نشانگر که متمرکز بر کارکردهای هر عنصر است تدوین شد. علاوه بر این در کنار هر گویه فضایی برای دیدگاه‌های کیفی تعبیه شد که کارشناسان دیدگاه‌های کیفی خود را در آن جا گزارش نمایند. پس از نهایی شدن فهرست واری، فرم تهیه شده به طور مقدماتی بر روی ۵ نفر از معلمان منتخب شهر ری،

جدول ۱ - معرفی گروه‌ها و تعداد اعضای نمونه مورد مطالعه

ردیف	نام گروه	تعداد
۱	کارشناسان آموزش (متخصصان تعلیم و تربیت اسلامی، تصویرگری، برنامه ریزی درسی)	۱۵
۲	سر گروه‌های آموزشی منتخب چهار استان (قم، کردستان، فارس و اردبیل)	۱۵
۳	معلمان منتخب چهار استان	۱۶

جدول ۲ - معرفی فهرست واری محتوای کتاب درسی هدیه‌های آسمان پایه دوم ابتدایی

ردیف	مؤلفه‌ها	تعداد نشانگرها	نشانگرها
۱	اهداف	۲ الی ۳	نشانگرهای این بخش نشانگرهای تخصصی هستند و از هر درس به درس دیگر تغییر می‌کنند.
۲	عنوان	۶	ایجاد انگیزه جهت دهی به مسیر یادگیری، بر انگیزختن و جلب توجه دانش‌آموزان به درس، ایجاد سؤال و تحریک حس کنجکاوی در دانش‌آموزان، تناسب با محتوا، متن، اهداف و تصاویر.
۳	تصاویر	۸	شروعی مناسب برای تدریس، ایجاد لذت، ساده سازی مفهوم و پیام متن، کامل کردن آموزش و متن درس، تناسب با درک و فهم، اهداف و متن، تقویت حس پرسشگری
۴	متن	۵	تناسب با درک و فهم، لذت بخش بودن، فراهم نمودن فرصت فعالیت، مناسب بودن روش ارائه مفاهیم و تناسب با اهداف

یافته‌های پژوهش

۴/۱۵ تا ۴/۹۸ به عنوان «کاملاً مناسب» ارزیابی شد. همین طور داده‌های کیفی نیز استخراج، دسته بندی و نهایتاً مورد تحلیل قرار گرفت. لازم به ذکر است ابتدا داده‌های کمی در قالب اعداد و سپس داده‌های کیفی در قالب کلام در رابطه با سؤالات پژوهش گزارش شده است.

سؤال پژوهشی ۱: دیدگاه کارشناسان آموزش درباره «اهداف اختصاصی» دروس کتاب جدید التالیف هدیه‌های آسمان پایه دوم چیست؟ یافته‌های حاصل از دیدگاه کارشناسان پیرامون پاسخ به این سؤال در جدول شماره ۳ و ۴ منعکس شده است. لازم به ذکر است که اهداف مندرج در جدول شماره ۳ و ۴ مصوب شورای عالی وزارت آموزش و پرورش هستند. اگر همپوشی‌هایی نیز وجود دارد به پژوهش و یافته‌های آن مربوط نیست.

تحلیل داده‌های کمی حاصله از جدول شماره ۳ و ۴ پیرامون اهداف اختصاصی دروس بیست گانه حاکی از این است که کارشناسان اهداف اختصاصی دروس بیست گانه را مناسب و کاملاً مناسب ارزیابی نموده‌اند. تنها مواردی که نامناسب ارزیابی شده‌اند، درس ۱ در هدف تقویت محبت و علاقه به خدا، درس ۲ در هدف درک مهربانی و محبت‌های پیرامون دانش‌آموز و درس ۱۷ در هدف تقویت علاقه دانش‌آموزان به فراگیری اذان واقامه نماز است.

قبل از ورود به یافته‌ها ذکر این نکته لازم است که واحد تحلیل در این پژوهش عناصر دروس یعنی اهداف، عناوین، تصاویر و متون هر درس بوده است که به طور عمیق توسط کارشناسان مورد بررسی قرار گرفته است. بدین معنی که کارشناسان پس از مطالعه هر یک از عناصر، در مورد وضعیت هر یک از نشانگرها قضاوت و نظر خود را در یک طیف شش درجه‌ای اعلام نمودند. این طیف از عدد ۰ یعنی «اصلاً» تا عدد ۵ یعنی «کاملاً مناسب» تنظیم شده است. علاوه بر این در پرسشنامه فضایی برای دیدگاه‌های تکمیلی کارشناسان تعبیه شده بود که در صورت تمایل علاوه بر تعیین گزینه‌های مورد نظر خود بتوانند دیدگاه‌های دیگر خود را منعکس نمایند. پس از کسب نظرات، داده‌ها در قالب کمی و کیفی استخراج شد. در تحلیل داده‌های کمی میانگین نظرات پاسخ‌گویان در مورد هر نشانگر در طیف ۵ نمره‌ای (پاسخ از ۰ تا ۵) به ۶ قسمت ۰/۸۳ تقسیم شد و هر یک به عنوان قضاوت کیفی متناظر با آن در نظر گرفته شد. بنابراین میانگین‌های پاسخ از ۰ تا ۰/۸۳ به عنوان «اصلاً»، از ۰/۸۳ تا ۱/۶۶ به عنوان «کاملاً نامناسب»، از ۱/۶۶ تا ۲/۴۹ به عنوان «نامناسب»، از ۲/۴۹ تا ۳/۳۲ به عنوان «معمولی»، از ۳/۳۲ تا ۴/۱۵ به عنوان «مناسب»، از

جدول ۳ - دیدگاه کارشناسان پیرامون اهداف دروس بیست گانه درسی هدیه‌های آسمان پایه دوم

حوزه	نام درس	میانگین	قضاوت	حوزه	نام درس	میانگین	قضاوت
تقویت محبت و علاقه به خدا	آشنایی با مهربانی حضرت علی (ع) و خانواده آن حضرت	۲/۵۷۵	معمولی	۹	آشنایی با مهربانی حضرت علی (ع) و خانواده آن حضرت	۴/۵۴۱	کاملاً مناسب
	آشنایی با نعمت‌های خدا	۴/۸۷۶	کاملاً مناسب		تقویت علاقه و محبت به امیر مؤمنان (ع)	۳/۹۵۸	مناسب
	آشنایی با خود	۲/۱۱۶	نامناسب		تلاش برای آشنایی با رفتار و زندگی حضرت علی	۲/۷۴۵	معمولی

کاملاً مناسب	۴/۹۲۶	آشنایی با اهل بیت پیامبر اسلام (ص)	۱۰	مناسب	۳/۷۶۲	آشنایی با مهربانی خدا	۲
مناسب	۳/۷۵۴	تقویت محبت نسبت به اهل بیت پیامبر (ص)		نامناسب	۲/۳۵۶	تقویت محبت و علاقه به خدا	
معمولی	۳/۳۰۸	تلاش برای آشنایی بیشتر با اهل بیت پیامبر (ص)		کاملاً مناسب	۴/۷۹۱	تشکر از خدا به خاطر نعمت‌ها	
مناسب	۳/۵۴۱	آشنایی بیشتر با حضرت علی (ع)	۱۲	معمولی	۲/۳۵۶	تقویت علاقه و محبت نسبت به خداوند مهربان	۳
کاملاً مناسب	۴/۷۸۹	ایجاد احترام نسبت به شخصیت حضرت علی (ع)		کاملاً مناسب	۴/۴۷۹	آشنایی با دعا به عنوان راه گفت و گو با خداوند	
کاملاً مناسب	۴/۵۶۷	تلاش برای الگوگیری از امام علی (ع)		کاملاً مناسب	۴/۵۶۷	آشنایی با دعا به عنوان وسیله‌ای برای بیان خواسته‌ها	
کاملاً مناسب	۴/۷۸۶	آشنایی با امام حسن (ع) به عنوان امام دوم	۱۳	نامناسب	۲/۱۴۵	درک مهربانی و محبت‌های پیرامون دانش آموز	۴
کاملاً مناسب	۴/۵۹۷	تقویت احساس محبت نسبت به امام حسن (ع)		معمولی	۲/۵۶۷	مشاهده نمونه‌هایی از محبت‌های خداوند نسبت به خود	
کاملاً مناسب	۴/۳۹۸	تلاش برای الگوگیری از رفتار امام حسن (ع)		کاملاً مناسب	۴/۸۷۹	آشنایی با مهربانی خداوند نسبت به موجودات	

کاملاً مناسب	۴/۸۹۲	آشنایی بیشتر با امام حسین (ع)	۱۴	کاملاً مناسب	۴/۷۴۵	آشنایی با این که خداوند بنده‌هایش را خیلی دوست دارد.	۶	تفصیلات
معمولی	۲/۵۶۴	تقویت احساس احترام ن به حضرت سید الشهدا		کاملاً مناسب	۴/۸۳۲	آشنایی با نام پیامبران بزرگ الهی		
معمولی	۲/۷۵۶	تلاش برای الگوگیری از امام حسین (ع)		کاملاً مناسب	۴/۷۹۶	آشنایی با نام پیامبر اسلام حضرت محمد (ص)		
مناسب	۳/۴۱۶	آشنایی دانش‌آموزان با نام مبارک امام زمان (ع)	۱۹	کاملاً مناسب	۴/۳۷۵	احساس علاقه و احترام به پیامبران بزرگ الهی	۷	
کاملاً مناسب	۴/۲۰۸	تقویت علاقه و محبت نسبت به امام زمان (ع)		مناسب	۳/۳۷۵	تلاش برای آشنایی بیشتر با پیامبران بزرگ الهی		
کاملاً مناسب	۴/۷۱۲	تمایل و آمادگی برای برگزاری و حضور در جشن نیمه شعبان		کاملاً مناسب	۴/۴۵۹	آشنایی با رفتار مهربانانه پیامبر اکرم (ص) با کودکان		
				مناسب	۳/۷۶۶	تقویت احساس علاقه و احترام نسبت به پیامبر اکرم (ص)	۸	
				معمولی	۲/۷۹۱	آشنایی با رفتار پیامبر اکرم (ص) در برابر کودکان		
				مناسب	۳/۸۷۵	آشنایی با جشن میلاد پیامبر		

					مناسب	۳/۵۴۱	آشنایی با نام پدر و مادر پیامبر اکرم (ص)		
					مناسب	۳/۵۴۷	احساس علاقه و احترام به پیامبر اکرم (ص)		

جدول ۴ - دیدگاه کارشناسان پیرامون اهداف دروس بیست گانه کتاب درسی هدیه‌های آسمان پایه دوم

حوزه	نام درس	میانگین	قضاوت	حوزه	نام درس	میانگین	قضاوت	
آداب و اخلاق اسلامی	۱۵	۴/۷۸۹	کاملاً مناسب	سجده	آشنایی با سلام به عنوان یکی از آداب اسلامی	۴/۷۸۹	کاملاً مناسب	
		۴/۵۷۳	کاملاً مناسب		تمایل به سلام کردن در برخورد با دیگران	۴/۵۷۳	کاملاً مناسب	
		۴/۷۸۹	کاملاً مناسب		رعایت ادب سلام کردن در برخورد با دیگران	۴/۷۸۹	کاملاً مناسب	
		۴/۵۸۹	کاملاً مناسب		الگوگیری از حضرت محمد (ص) در پیش قدم بودن در سلام	۴/۵۸۹	کاملاً مناسب	
		۴/۳۴۹	کاملاً مناسب		درک اهمیت نظافت و پاکیزگی	۴/۳۴۹	کاملاً مناسب	
	۱۶	۴/۷۵۹	کاملاً مناسب	آشنایی با آداب نظافت و پاکیزگی	۴/۷۵۹	کاملاً مناسب		
		۴/۵۲۹	کاملاً مناسب	تمایل به رعایت پاکیزگی در مکان‌ها و شرایط مختلف	۴/۵۲۹	کاملاً مناسب		
		۲/۳۴۵	نامناسب	تقویت علاقه دانش‌آموزان به فراگیری	۲/۳۴۵	نامناسب		
		۱۱	۲/۹۵۸	معمولی		۱۱	۲/۹۵۸	معمولی
		۱۷	۴/۷۳۳	کاملاً مناسب		۱۷	۴/۷۳۳	کاملاً مناسب
		۴/۶۵۵	کاملاً مناسب			۴/۶۵۵	کاملاً مناسب	
		۳/۵۴۱	مناسب			۳/۵۴۱	مناسب	
		۴/۷۶۴	کاملاً مناسب			۴/۷۶۴	کاملاً مناسب	
		۴/۵۹۸	کاملاً مناسب			۴/۵۹۸	کاملاً مناسب	

کاملاً مناسب	۴/۵۱۲	آشنایی با وضو و مواردی آن	۵	کاملاً مناسب	۴/۷۶۹	تلاش به رعایت پاکیزگی و نظافت در شرایط مختلف	۱۸	
مناسب	۳/۷۶۲	تقویت احساس خوشایندی نسبت به وضو		کاملاً مناسب	۴/۴۸۷	آشنایی با پیام قرآنی در باره نعمت‌های پاکیزگی		
مناسب	۳/۶۳۴	توانایی انجام وضو، نیت و ترتیب مراحل		معمولی	۲/۷۹۳	آشنایی دانش‌آموزان با اهمیت و نتایج راستگویی		
				معمولی	۲/۵۶۷	تقویت گرایش به راستگویی در بچه‌ها		
				معمولی	۲/۶۷۳	تلاش برای رعایت راستگویی در شرایط مختلف		
				کاملاً مناسب	۴/۸۷۱	آشنایی با برخی آداب اسلامی غذا خوردن		۲۰
				کاملاً مناسب	۲/۲۸۹	تمایل به رعایت آداب اسلامی غذا خوردن		
				کاملاً مناسب	۴/۵۹۹	رعایت آداب اسلامی غذا خوردن		

هدیه‌های آسمان پایه دوم چیست؟ یافته‌های حاصل از دیدگاه کارشناسان پیرامون پاسخ به این سؤال در جدول شماره ۵ منعکس شده است.

سؤال پژوهشی ۲: دیدگاه کارشناسان آموزش درباره «عناوین» درو س بیست گانه کتاب جدید التالیف

درس ۱، کنجکاو و تفکر را در دانش‌آموزان تحریک نمی‌کند و کلیه اهداف از جمله مهربانی را پوشش نمی‌دهد. عنوان درس ۲، بیشتر هدف «شکر گذاری از نعمت‌ها» را پوشش می‌دهد تا کلیه اهداف درس. عنوان درس ۱۱ بیشتر هدف آشنایی با نماز دو رکعتی و اجزاء آن را پوشش می‌دهد تا افزایش علاقمندی به نماز. عنوان درس ۱۲ بیشتر آشنایی با امام علی (ع) را پوشش می‌دهد تا ادای احترام نسبت به امام علی (ع) و عنوان درس ۱۴ برای دانش‌آموزان غیر ملموس است.

تحلیل داده‌های کمی حاصله از جدول شماره ۵ پیرامون عناوین دروس بیست گانه حاکی از این است که کارشناسان عناوین دروس بیست گانه را مناسب ارزیابی نموده‌اند. موارد استثناء به دروس ۱، ۲، ۴، ۶، ۱۳ و ۱۶ مربوط می‌شود. عنوان درس ۱ در نشانگرهای «تحریک کنجکاو» و «تناسب با اهداف» و «تناسب با تصویر»، عنوان درس ۲ در نشانگر «تناسب با هدف» و عناوین دروس ۶ و ۱۴، ۱۳ و ۱۶ در نشانگر «تناسب با تصویر» نامناسب ارزیابی شده‌اند. تحلیل داده‌های کیفی حاکی از این است که عنوان

جدول ۵ - دیدگاه کارشناسان پیرامون عناوین دروس بیست گانه کتاب درسی هدیه‌های آسمان پایه دوم

شماره درس	جهت‌دهی به یادگیری		برانگیختن کنجکاو		ایجاد سؤال		تناسب با اهداف		تناسب با محتوا		تناسب با تصویر	
	میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت
۱	۳/۶۵۹	مناسب	۲/۲۹۰	نامناسب	۳/۹۲۸	مناسب	۲/۱۳۹	نامناسب	۳/۷۴۲	مناسب	۲/۲۰۲	نامناسب
	۴/۲۵۴	کاملاً مناسب	۴/۷۳۱	کاملاً مناسب	۳/۵۲۱	مناسب	۲/۲۶۱	نامناسب	۴/۲۷۱	کاملاً مناسب	۳/۳۳۹	مناسب
	۴/۳۸۱	کاملاً مناسب	۴/۱۹۱	مناسب	۴/۳۰۴	کاملاً مناسب	۳/۵۳۴	مناسب	۳/۷۹۷	مناسب	۲/۴۲۰	معمولی
	۴/۸۷۱	کاملاً مناسب	۲/۶۷۹	معمولی	۳/۵۲۳	مناسب	۲/۷۲۳	معمولی	۳/۸۷۹	مناسب	۲/۱۹۰	نامناسب
۲	۳/۱۲۵	معمولی	۳/۱۸۹	معمولی	۳/۱۰۹	معمولی	۴/۰۲۴	معمولی	۴/۱۴۰	مناسب	۲/۰۷۱	نامناسب
	۴/۰۲۰	مناسب	۳/۹۸۵	مناسب	۳/۷۶۰	مناسب	۳/۹۸۴	مناسب	۳/۸۱۶	مناسب	۲/۹۹۸	معمولی
	۳/۵۸۶	مناسب	۳/۰۲۳	معمولی	۴/۰۲۰	معمولی	۴/۰۰۱	مناسب	۳/۶۹۵	مناسب	۳/۳۱۷	معمولی
۳	۳/۵۲۱	مناسب	۳/۵۸۱	مناسب	۴/۰۷۴	مناسب	۳/۶۸۹	مناسب	۴/۱۰۸	مناسب	۳/۲۹۱	معمولی
	۳/۸۴۶	مناسب	۳/۵۷۵	مناسب	۳/۶۶۱	مناسب	۳/۷۶۴	مناسب	۳/۹۵۱	مناسب	۳/۱۲۲	معمولی
	۳/۷۸۵	مناسب	۳/۹۶۴	مناسب	۳/۵۶۹	مناسب	۳/۲۳۰	معمولی	۳/۹۸۲	مناسب	۳/۸۱۲	مناسب
۴	۳/۳۱۰	معمولی	۳/۸۸۸	مناسب	۳/۷۵۸	مناسب	۴/۰۱۲	مناسب	۴/۰۹۸	مناسب	۲/۰۱۹	نامناسب
	۳/۰۹۸	معمولی	۳/۱۲۴	معمولی	۳/۲۹۴	معمولی	۳/۷۸۸	مناسب	۳/۸۸۷	مناسب	۲/۶۲۴	معمولی
	۴/۱۹۸	کاملاً مناسب	۴/۱۰۰	کاملاً مناسب	۳/۷۰۱	مناسب	۳/۹۰۶	مناسب	۳/۹۰۲	مناسب	۳/۷۱۹	مناسب

معمولی	۲/۵۹۸	کاملاً مناسب	۴/۷۸۰	کاملاً مناسب	۴/۲۹۰	معمولی	۱/۷۸۶	مناسب	۱/۹۹۸	مناسب	۴/۱۱۷	۱۵	آداب و اخلاق
نامناسب	۲/۰۶۲	مناسب	۳/۸۷۰	مناسب	۳/۶۲۰	مناسب	۱/۷۹۱	مناسب	۱/۹۱۶	مناسب	۳/۷۵۰	۱۶	
معمولی	۲/۷۱۵	مناسب	۳/۸۷۳	مناسب	۳/۹۹۱	مناسب	۱/۸۷۴	مناسب	۱/۹۸۱	مناسب	۳/۷۸۴	۱۸	
مناسب	۳/۶۱۲	مناسب	۳/۸۸۴	مناسب	۳/۹۰۹	مناسب	۱/۸۹۷	مناسب	۱/۰۹۱	مناسب	۴/۱۰۵	۲۰	
کاملاً مناسب	۴/۵۳۵	کاملاً مناسب	۴/۲۰۹	مناسب	۳/۹۹۵	مناسب	۱/۷۸۵	مناسب	۱/۹۷۶	مناسب	۴/۱۰۷	۵	احکام و آداب اسلامی
کاملاً مناسب	۴/۷۱۴	معمولی	۲/۹۱۶	مناسب	۳/۵۰۰	مناسب	۱/۲۹۱	معمولی	۱/۱۶۶	مناسب	۳/۵۹۱	۱۱	
کاملاً مناسب	۴/۳۱۶	مناسب	۳/۷۵۰	مناسب	۳/۶۶۶	مناسب	۱/۴۵۸	مناسب	۱/۳۷۵	مناسب	۳/۷۹۱	۱۷	
											تکرار	۸	
											تکرار	۱۹	آداب و مراسم اسلامی

اصل ۱۲ حاکم بر برنامه درسی در این درس رعایت نشده، صفحات شماره ۱۲ و ۱۳ شماره نخورده‌اند، کادر رنگ‌ها و شماره صفحات شلوغ طراحی شده است. تناسب بین اجزاء چهره دانش‌آموزان مخصوصاً چشم‌هایشان مشاهده نمی‌شود. تصویر ص ۱۷ با متن هم‌خوان نیست. در درس ۳ کشیدن تصویر حضرت فاطمه و امام حسن مجتبی (ع) مناسب نیست. حجاب بانو فاطمه زهرا در هنگام دعا به این صورت محل پرسش است. در درس ۴ از نظر رنگ آمیزی چهره مرد جالب نیست. تصویر خیلی بزرگ‌ترسیم شده است به طوری که قد مرد از وسط درخت هم بلندتر بوده است. تصویر با متن هماهنگ نیست. در درس ۵ تصاویری که در کتاب آمده است ترتیب وضو گرفتن پسران است و برای مدارس دخترانه کمک گرفتن از این تصاویر امکان ندارد. در درس ۶ ارتباط تصویر با متن ضعیف است. در درس ۷ تصویر با محتوا کاملاً هم‌خوان نیست. در درس ۸ تصویر درس با تجربیات بصری کودکان امروزی فاصله‌ای زیاد دارد و با متن هماهنگ نیست. فضای مسجد دلگیر است و متناسب با جشن نیست. در درس ۹ تصویر با متن هم‌خوان

سؤال پژوهشی ۳: دیدگاه کارشناسان آموزش در باره «تصاویر» درس کتاب جدید التالیف هدیه‌های آسمان پایه دوم چیست؟ یافته‌های حاصل از دیدگاه کارشناسان پیرامون پاسخ به این سؤال در جدول شماره ۶ منعکس شده است.

تحلیل داده‌های کمی حاصله از جدول شماره ۶ پیرامون تصاویر درس بیست گانه حاکی از این است که کارشناسان تصاویر درس بیست گانه را «معمولی» و «مناسب» ارزیابی نموده‌اند. موارد استثناء عبارتند از: درس ۴ در نشانگر شروعی مناسب برای تدریس، درس ۴، ۱۸ و ۶ در نشانگر ایجاد لذت، درس ۳ و ۱۸ در نشانگر کامل کردن آموزش، درس ۸ در نشانگر تقویت پرسشگری، درس ۴، ۸ و ۱۸ در نشانگر تناسب با اهداف، درس ۱، ۴، ۱۵ و ۱۸ در نشانگر تناسب با عنوان، درس ۱، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۳، ۱۴ در تناسب با متن. از این رو بیشترین ناهمسویی در این زمینه، ناهمسویی بین تصویر و متن گزارش شده است. تحلیل داده‌های کیفی حاصله حاکی از این است که به اعتقاد کارشناسان در درس ۱ اندازه‌ها متناسب نیستند و

داوطلبانه در بچ‌ها مشاهده نمی‌شود. همین‌طور فاصله نیز در تصاویر دیده نمی‌شود. بر روی تصاویر درس ۱۸ ضعیف کار شده است. چهره مردی که شماره صفحه ۸۵ روی آن خورده است غیر طبیعی و خیلی درشت کشیده شده است. درس ۱۹ تصویر خانمی که با چادر است خیلی جالب نیست. در ضمن خوش حالی جشن نیمه شعبان در چهره این زن و مرد دیده نمی‌شود. در درس ۲۰ رنگ آمیزی کمی مات است.

نیست. اجزاء چهره با یکدیگر متناسب نیستند. تصویر ص ۵۱ که هر سه پشتشان را به بیننده کرده‌اند برداشتی مناسبی را در دانش آموز از دیدن این تصاویر ایجاد نمی‌کند. در درس ۱۷ محیط داخل نمازخانه بسیار تاریک است، کیسه‌هایی که دانش‌آموزان به دست گرفته‌اند آن قدر کوچک هستند که نمی‌توان تصور کرد داخل آنها هم چادر نماز باشد و هم سجاده. در این درس تناسب بین تصاویر با محتوی وجود ندارد. شادابی و نشاط و تمایل به انجام کار

جدول ۶ - دیدگاه کارشناسان پیرامون تصاویر دروس بیست گانه کتاب درسی هدیه‌های آسمان پایه دوم

موضوع	نام درس	شروع مناسب برای تدریس		ایجاد لذت		ساده سازی متن		کامل کردن آموزش	
		میانگین	فضاوت	میانگین	فضاوت	میانگین	فضاوت	میانگین	فضاوت
خداشناسی	۱	۳/۶۶۶	مناسب	۳/۳۳۳	مناسب	۳/۲۵۰	معمولی	۳/۳۷۵	معمولی
	۲	۳/۱۷۵	مناسب	۳/۶۶۶	مناسب	۳/۲۹۱	معمولی	۳/۳۷۵	معمولی
	۳	۲/۵۲۸	معمولی	۲/۵۸۱	معمولی	۲/۷۵۸	معمولی	۲/۱۷۲	نامناسب
	۴	۲/۱۴۵	نامناسب	۲/۰۷۲	نامناسب	۲/۷۴۲	معمولی	۲/۷۳۵	معمولی
پیامبری	۶	۲/۵۸۳	معمولی	۲/۱۴۱	نامناسب	۲/۸۷۵	معمولی	۲/۷۹۶	معمولی
	۷	۲/۸۳۳	معمولی	۲/۷۵۰	معمولی	۲/۹۵۸	معمولی	۲/۷۹۱	معمولی
	۸	۲/۵۷۹	معمولی	۲/۵۴۳	معمولی	۲/۶۴۳	معمولی	۲/۸۳۱	معمولی
امامت	۹	۳/۵۸۳	مناسب	۲/۳۹۸	مناسب	۳/۳۳۳	مناسب	۲/۵۴۰	معمولی
	۱۰	۳/۱۰۱	معمولی	۲/۵۵۵	معمولی	۲/۶۸۵	معمولی	۲/۶۷۷	معمولی
	۱۲	۳/۶۶۶	مناسب	۳/۵۷۷	مناسب	۳/۵۶۶	مناسب	۳/۵۲۵	مناسب
	۱۳	۳/۰۸۳	مناسب	۳/۴۱۸	مناسب	۳/۷۰۹	مناسب	۳/۳۷۸	مناسب
	۱۴	۳/۷۰۷	مناسب	۳/۸۸۷	مناسب	۳/۳۸۸	معمولی	۳/۸۷۱	مناسب
	۱۹	۳/۶۹۲	مناسب	۳/۹۸۷	مناسب	۳/۶۵۸	معمولی	۳/۸۸۰	مناسب
آداب و اخلاق اسلامی	۱۵	۳/۸۹۵	مناسب	۳/۷۸۱	مناسب	۳/۵۷۱	مناسب	۳/۴۷۳	مناسب
	۱۶	۳/۶۰۸	مناسب	۲/۶۹۱	معمولی	۳/۲۵۶	معمولی	۳/۰۴۹	معمولی
	۱۸	۲/۷۵۳	معمولی	۲/۰۱۷	نامناسب	۲/۷۹۲	معمولی	۲/۰۹۱	نامناسب
احکام و آداب اسلامی	۲۰	۳/۷۴۳	مناسب	۳/۵۶۰	مناسب	۳/۶۹۱	مناسب	۳/۵۴۰	مناسب
	۵	۳/۵۰۵	مناسب	۳/۰۸۸	معمولی	۳/۵۹۱	مناسب	۳/۳۶۶	معمولی
	۱۱	۳/۱۰۳	معمولی	۳/۰۹۳	معمولی	۳/۱۰۳	معمولی	۳/۲۰۴	معمولی
۱۷	۳/۰۸۳	مناسب	۲/۹۸۹	معمولی	۳/۶۱۲	مناسب	۲/۵۹۵	معمولی	

جدول ۶ - دیدگاه کارشناسان پیرامون تصاویر دروس بیست گانه کتاب درسی هدیه‌های آسمان پایه دوم

موضوع	نام درس	تقویت حس پرسشگری		تناسب با اهداف		تناسب با عنوان		تناسب با متن	
		میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت
خداشناسی	۱	۳/۰۴۱	معمولی	۳/۳۴۵	معمولی	۲/۰۰۵	نامناسب	۲/۷۶۵	معمولی
	۲	۲/۸۳۳	معمولی	۳/۴۵۶	معمولی	۳/۴۵۷	معمولی	۲/۲۹۵	نامناسب
	۳	۲/۵۳۴	معمولی	۳/۲۵۶	معمولی	۳/۲۳۹	معمولی	۳/۰۰۱	معمولی
	۴	۲/۵۳۳	معمولی	۲/۱۹۰	نامناسب	۲/۱۸۷	نامناسب	۳/۱۲۱	معمولی
پیامبری	۶	۲/۴۹۷	معمولی	۲/۹۶۱	معمولی	۲/۸۷۸	معمولی	۲/۳۸۱	نامناسب
	۷	۲/۵۴۵	معمولی	۳/۱۷۴	معمولی	۳/۰۹۶	معمولی	۲/۰۲۵	نامناسب
	۸	۲/۱۱۰	نامناسب	۲/۰۶۹	نامناسب	۳/۱۲۵	معمولی	۲/۲۱۳	نامناسب
امامت	۹	۲/۷۶۹	معمولی	۳/۲۴۵	معمولی	۳/۱۹۷	معمولی	۲/۱۹۱	نامناسب
	۱۰	۲/۵۹۹	معمولی	۳/۲۹۳	معمولی	۳/۱۴۵	معمولی	۲/۰۱۶	نامناسب
	۱۲	۳/۶۷۷	مناسب	۴/۰۱۷	مناسب	۳/۹۸۴	مناسب	۳/۵۸۲	مناسب
	۱۳	۳/۸۶۵	مناسب	۳/۴۶۷	مناسب	۳/۸۹۳	مناسب	۲/۱۸۳	نامناسب
	۱۴	۳/۰۹۲	معمولی	۳/۵۹۸	مناسب	۳/۷۹۴	مناسب	۲/۱۰۶	نامناسب
	۱۹	۳/۳۹۱	معمولی	۳/۷۶۹	مناسب	۳/۸۹۲	مناسب	۴/۰۹۱	مناسب
آداب و اخلاق اسلامی	۱۵	۳/۰۱۵	معمولی	۴/۲۱۹	مناسب	۲/۱۰۸	نامناسب	۳/۶۹۲	مناسب
	۱۶	۲/۵۰۵	معمولی	۳/۲۵۶	معمولی	۳/۲۵۲	معمولی	۳/۲۸۵	معمولی
	۱۸	۲/۷۳۲	معمولی	۲/۰۹۲	نامناسب	۲/۱۸۷	نامناسب	۳/۲۹۱	معمولی
احکام و آداب اسلامی	۲۰	۳/۲۶۸	معمولی	۳/۲۶۹	معمولی	۳/۷۲۵	مناسب	۳/۴۷۱	مناسب
	۵	۳/۲۸۸	مناسب	۳/۷۹۸	مناسب	۳/۹۸۱	مناسب	۳/۶۲۱	مناسب
	۱۱	۳/۰۹۳	معمولی	۳/۱۰۴	معمولی	۳/۹۱۲	مناسب	۴/۰۱۰	مناسب
	۱۷	۲/۴۰۹	معمولی	۳/۱۸۷	معمولی	۴/۰۱۱	مناسب	۳/۹۲۵	مناسب

دروس ۳، ۲، ۴، ۹، ۱۰، ۱۳ و ۱۴ در نشانگر تناسب با درک و فهم، دروس ۴، ۶، ۹ و ۱۳ در نشانگر لذت بخش بودن، دروس ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۸، ۶، ۹، ۱۰، ۱۳، ۱۴، ۱۵ در نشانگر فراهم نمودن فرصت فعالیت «نامناسب» ارزیابی شده‌اند. تحلیل کیفی داده‌های حاصله نیز حاکی از این است که در درس ۱ محتوا کلیه اهداف را پوشش نمی‌دهد. با توجه به هدف درس، از مهربانی‌های خدا کمتر صحبت شده است. درس شروع مناسبی ندارد. خوب مقدمه چینی نشده است. پیش

سؤال پژوهشی ۴: دیدگاه کارشناسان آموزش درباره متون دروس کتاب جدید التالیف هدیه‌های آسمان پایه دوم چیست؟ یافته‌های حاصل از دیدگاه کارشناسان پیرامون پاسخ به این سؤال در جدول شماره ۷ منعکس شده است.

تحلیل داده‌های کمی حاصله پیرامون متون دروس بیست گانه حاکی از این است که کارشناسان متون دروس بیست گانه را «معمولی» و «مناسب» ارزیابی نموده‌اند. تنها

درس ۹ درک داستان در فهم دانش‌آموزان نیست. درس ۱۱ این درس بسیار طولانی و نفس‌گیر است. این متن حداقل برای ۵ جلسه باید تدریس شود و الا دانش‌آموزان را دچار اضطراب و بد فهمی می‌کند. لازم است ذکر ساده قنوت در کتاب نوشته شود. این درس بالاتر از سطح فهم دانش‌آموز است. بین متن و شرایط سنی بچه‌ها ارتباط محکمی وجود ندارد.

درس ۱۳ داستان انتخاب شده برای موضوع درس، برای این پایه مناسب نیست. درس خوب مقدمه چینی نشده است. محتوای درس ۱۴ تناسب با ویژگی‌های ذهنی دانش‌آموزان ندارد. درس ۱۶ برقراری ارتباط بین آیه انتهای متن با پیش از آن بسیار سخت است و از هدف خارج شده است. احتمالاً این ایده مورد نظر بوده است که آسمان هم جزئی از طبیعت است ولی باید برای بچه‌ها بیان شود. زیرا در این سنین کودکان آسمان را از زمین و طبیعت به دلیل دور از دسترس بودنش، جایی که در ذهن آنها محل خدا و فرشتگان است و... جدا می‌دانند.

درس ۱۸ محتوای اهداف رابه طور کامل پوشش نمی‌دهد. درس ۱۹ جمله آخر درس «وقتی او بیاید همه جا آباد و سرسبز می‌شود» نیاز به توضیح و تشریح بیشتری دارد. در درس ۲۰ رعایت آداب غذا خوردن عنوان کارکردهای محتوا و متن درسی انتظار بسیار زیادی از متن است.

نیازها کاملاً رعایت نشده است. از ادبیات مستقیم برای بیان محبت‌های خدا استفاده شده است. درس ۲ محتوی بیشتر هدف شکرگزاری و آشنایی با مهربانی‌های خدا را پوشش می‌دهد. نعمت‌ها خیلی کم‌رنگ دیده شده است. محتوا با ارائه اطلاعات فرصت تفکر را از دانش‌آموزان سلب کرده است.

اساس درس مفهومی انتزاعی و دور از ذهن حتی برای بزرگسالان است. در درس ۳ بدون زمینه سازی، موضوع دعا مطرح شده است. در درس ۴ مقایسه مهربانی خدا با مهربانی مادر به نظر مشکلاتی را پدید می‌آورد که نتوان آن را حل نمود. بهتر است به آیه شریفه «الذی لیس کمثله شیء» وفادار بمانیم. محتوی با درک دانش‌آموزان انطباق ندارد. این داستان از جذابیت برای کودکان برخوردار نیست. بیشتر منعکس کننده آزار رساندن به پرندگان است. در درس ۵ آگاهی از نیاز به پاکیزگی به عنوان یک هدف در سایه هدف اول یعنی آشنایی با وضو گرفتن قرار گرفته است.

در درس ۶ متن جذابیت، زیبایی و ظرافتی ندارد. درس ۷ مقدمه داستان ضعیف است. ص ۳۹ شماره نخورده است. در درس ۸ برخی از جملات مانند بوی گل در حیاط پیچیده بود، کمتر با تجربیات کودکان و حتی بزرگترها مناسبت دارد. در رابطه با جشن، خوب مقدمه چینی نشده است. در این محتوا جایی برای سؤال و تفکر وجود ندارد.

جدول ۷ - دیدگاه کارشناسان پیرامون متون دروس بیست گانه کتاب درسی هدیه‌های آسمان پایه دوم

موضوع	نام درس	تناسب با درک و فهم		ایجاد لذت		فراهم کردن فرصت تفکر		مناسب بودن روش ارائه		تناسب با اهداف	
		میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت	میانگین	قضاوت		
خدا شناسی	۱	۳/۶۶۶	مناسب	۳/۲۳۳	معمولی	۲/۷۵۰	نامناسب	۲/۷۴۵	معمولی	۳/۷۶۰	مناسب
	۲	۲/۱۷۵	نامناسب	۳/۲۲۶	معمولی	۲/۲۶۷	نامناسب	۲/۲۰۱	نامناسب	۳/۱۰۲	معمولی
	۳	۲/۱۸۱	نامناسب	۳/۱۹۸	معمولی	۲/۲۴۱	نامناسب	۲/۲۶۷	نامناسب	۳/۴۶۷	مناسب
	۴	۲/۲۴۹	نامناسب	۲/۱۹۱	نامناسب	۲/۲۳۲	نامناسب	۲/۱۹۸	نامناسب	۳/۰۱۷	معمولی
پیامبری	۶	۳/۵۸۳	مناسب	۲/۳۴۱	نامناسب	۲/۲۲۵	نامناسب	۲/۲۲۰	نامناسب	۳/۵۰۰	مناسب
	۷	۳/۸۴۵	مناسب	۳/۷۵۰	مناسب	۲/۹۵۸	معمولی	۳/۰۹۳	معمولی	۳/۵۶۳	مناسب
	۸	۳/۵۹۸	مناسب	۳/۲۲۷	معمولی	۲/۲۰۲	نامناسب	۳/۲۷۹	معمولی	۳/۷۳۲	مناسب

۹	۲/۱۸۲	نامناسب	۲/۵۴۳	نامناسب	۲/۳۶۹	نامناسب	۲/۹۸۱	معمولی	۳/۵۵۱	مناسب
۱۰	۲/۱۱۲	نامناسب	۲/۷۴۵	معمولی	۲/۱۸۵	نامناسب	۲/۸۲۶	معمولی	۳/۷۲۸	مناسب
۱۲	۳/۷۰۸	مناسب	۳/۹۸۱	مناسب	۳/۵۰۸	مناسب	۲/۷۸۵	معمولی	۳/۵۸۹	مناسب
۱۳	۲/۰۷۶	نامناسب	۲/۰۹۸	نامناسب	۲/۲۲۳	نامناسب	۲/۶۳۵	معمولی	۳/۴۳۳	مناسب
۱۴	۲/۳۲۵	نامناسب	۲/۶۳۸	معمولی	۲/۳۳۱	نامناسب	۲/۳۵۳	نامناسب	۳/۵۷۹	مناسب
۱۹	۳/۷۸۹	مناسب	۳/۵۸۹	مناسب	۳/۹۷۲	مناسب	۳/۵۴۳	مناسب	۳/۶۵۶	مناسب
۱۵	۲/۷۸۹	معمولی	۲/۵۸۹	معمولی	۲/۰۷۲	نامناسب	۳/۵۴۳	مناسب	۳/۶۵۶	مناسب
۱۶	۳/۲۳۸	معمولی	۳/۳۰۸	معمولی	۳/۳۰۰	معمولی	۳/۲۲۱	معمولی	۳/۵۶۵	مناسب
۱۸	۳/۲۰۷	معمولی	۳/۲۷۷	معمولی	۳/۲۹۵	معمولی	۳/۱۲۱	معمولی	۳/۰۲۲	معمولی
۲۰	۳/۵۰۸	مناسب	۳/۸۷۰	مناسب	۳/۹۶۸	مناسب	۳/۹۹۷	مناسب	۴/۱۲۸	مناسب
۵	۳/۳۲۱	معمولی	۳/۲۲۹	معمولی	۳/۱۹۳	معمولی	۳/۲۹۱	معمولی	۳/۳۲۰	معمولی
۱۱	۳/۳۰۳	معمولی	۳/۱۹۵	معمولی	۳/۲۰۱	معمولی	۳/۱۸۹	معمولی	۳/۲۸۹	معمولی
۱۷	۳/۲۱۱	معمولی	۳/۱۱۹	معمولی	۳/۰۹۵	معمولی	۲/۹۹۵	معمولی	۳/۱۷۸	معمولی
آداب و مراسم اسلامی	۸ این درس در بخش پیامبری تحلیل شده است									
آداب و مراسم اسلامی	۱۹ این درس در بخش امامت تحلیل شده است.									

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاکی از عملکرد موفق مؤلفان برنامه‌ریزی درسی در تدوین اهداف و عناوین و تصاویر متون برنامه‌ریزی درسی هدیه‌های آسمان است. در بخش تصاویر بیشترین ناهم‌سویی مربوط به ناهم‌سویی بین تصویر متن و نحوه تصویرگری ائمه و معصومین مربوط می‌شود که دیدگاه‌های موجود در این زمینه در سه طبقه قابل دسته‌بندی است. عده‌ای در این زمینه «آرمان‌گرایانه» نگرستانه‌اند و به ترسیم تصویرهای نورانی از ائمه و معصومین اعتقاد داشته و یادآور شدند که باید قداست این شخصیت‌ها محترم شمرده شود. این گروه از کارشناسان، یکی از راه‌های محترم شمردن قداست این شخصیت‌ها را نورانی رسم

کردن چهره این شخصیت‌ها می‌دانستند. در مقابل عده‌ای دیگر نگاه «واقع‌گرایانه» را در برخورد با تصاویر معصومین اتخاذ نموده و به دلیل واقعی بودن شخصیت و زندگی معصومین و همین‌طور به دلیل قراردادن دانش‌آموزان کلاس دوم در مرحله عملیات عینی اعتقاد داشتند که باید چهره معصومین را به‌طور واقعی ترسیم کرد.

در مقابل این دو دسته، عده‌ای «بینابین» قرارداده‌اند که معتقد بودند می‌شود جوری این شخصیت‌ها را تصویرگری کرد که هم حرمت این شخصیت‌ها حفظ شود و هم تصاویر برای دانش‌آموزان جذاب باشد. یعنی می‌شود از زاویه یعنی از پشت، این شخصیت‌ها را نورانی ترسیم نمود. به نظر می‌رسد انتخاب موضع واحد در این زمینه به فلسفه

نامناسب ارزیابی شده‌اند، به بازنگری بپردازند و نحوه تصویرگری معصومین که محل گفت و گوی فراوان میان کارشناسان است را به شیوه علمی حل نمایند و نهایتاً پیشنهاد دیگر این که بر اساس یافته‌های حاصله در زمینه همسویی متن دروس کتاب هدیه‌های آسمان با کارکردهای مورد انتظار از قبیل فعال تدوین نمودن محتوا، و همین طور متناسب نمودن محتوا با سطح توانایی‌های ذهنی دانش‌آموزان که از اصول برنامه درسی تعلیمات دینی در دوره ابتدایی محسوب می‌شود توجه و با توجه به این اصول به بازنگری محتواهای ناهمسو بپردازند. از محدودیت‌های پژوهش عدم همکاری تعدادی از صاحب نظران در این مطالعه وعدم امکان استفاده از سایر روش‌های جمع‌آوری اطلاعات از جمله مشاهده در این زمینه بوده است که لازم است این موضوع مورد توجه سایر پژوهشگران این حوزه قرار گیرد.

منابع

M& Abedinibaltork, Nili, M. (2014). Analyzing the role of constructivism as a new learning approach in the textbooks of elementary school, *Research in curriculum planning*, 11(13, continus40), 6-17. [Persian].

Aminghandaghi, M. (2012). Evaluation curriculum Aseman Hadyehai aseman in elementary Period, Report research, Tehran : Research and Education Planning Organisation. [Persian].

Bagheri, K. (2013). Looking back at the Islamic Education, Volum1: Tehran , School publication. [Persian].

Bazargan, A. (2007). Evaluation educational, Tehran , Samt publication. [Persian].

Daneshvarinasab, D. (2007). Analyses context quantitative & Qualitative Hadiyeh aseman in 2 grade elementary school. Report Research, Kerman: institute of educational research. [Persian].

Dixon, L. (2001). Evidence-based practices for services to families of people with psychiatric

حاکم بر نظام آموزشی مربوط شود. یعنی در واقع فلسفه حاکم بر نظام آموزش و پرورش می‌تواند این موضوع را به طور اصولی خارج از سلیقه‌های موجود حل نماید.

در بخش «متون» کارشناسان بیشترین ناهمسویی را مقدمه چینی ضعیف دروس، فاصله گرفتن متن از روش آموزش فعال، ارائه آموزش مستقیم، سلب فرصت تفکر از دانش‌آموزان، بعضاً بی توجهی به رشد ذهنی دانش‌آموزان و پرداختن به بحث‌های انتزاعی، مطرح نموده‌اند. این یافته همسو با مطالعات شکاری و نجاریان (Shekari & Najarian, 2012)، زمانی و دهقانی (Zamani & Dehghani, 2008)، طاهری (Taheri, 2004)، است. شکاری و نجاریان (Shekari & Najarian, 2012) یاد آور شدند کتاب هدیه‌های آسمان پایه چهارم و پنجم متناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان این دو مقطع نیست و دارای میزانی از درجه دشواری در خوانایی است. زمانی و دهقانی (Zamani & Dehghani, 2008) در مطالعه خود یاد آور شدند که متن کتاب هدیه‌های آسمان بیشتر به بیان حقایق و ارائه اطلاعات می‌پردازد نتیجه گیری این محققان این بود که تصاویر، پرس ها و متن هر دو کتاب هدیه‌های آسمان و کتاب کار به شکل غیر فعال تدوین شده‌اند و دانش‌آموزان را آن چنان که باید به فعالیت وا دار نمی‌کنند. این محققان همچنان یاد آور شدند که بعضی از مباحث به شدت عقلی در دوره دبستان و آن هم در سال‌های اول مطرح می‌شود، در حالی که یک وجه برنامه درسی استفاده مناسب از تجربه‌های خود دانش‌آموز در فرایند یاددهی - یادگیری است که این موضوع در کتاب هدیه‌های آسمان مغفول واقع شده است. طاهری (Taheri, 2004) یاد آور شد برخی دروس کتاب از جهت هماهنگی با توانایی مخاطبان و برخی از جهت هماهنگی با علائق مخاطبان از توفیق کمی برخوردار بوده است.

بر اساس یافته‌های حاصله پیشنهاد می‌شود مؤلفان محترم کتاب درسی هدیه‌های آسمان پایه دوم با توجه به کارکردهای مورد انتظار از محتوا به بازنگری در عناوین دروسی که توسط کارشناسان ناهمسو ارزیابی شد است، بپردازند. پیشنهاد دیگر این است که مؤلفان محترم در ایجاد همسویی بین تصاویر دروسی که در برخی از نشانگرها

development publication, 12(48).pp12-48.[Persian].

Peterson,S.E.&Miller,J.A.(2004).Comparing the quality of students experiences during cooperative learning and larg-group instruction, The Journal Research, 97(3),123-133.

Rahimi,A,&Ramezani,F.(2010).Teachers handbook Aseman hadyehae textbook 5grade elementary school. Tehran:School publication. [Persian].

Samadi,M.(2014).The study of view point of the experimental science and social teaching teachers- executors of the training plan based on educational approach- toward the context of the teachers workbook, Research in curriculum planning, 11(13, continus 42), pp122-135.[Persian].

Shekari,A,&Najarian,Z.(2012).A study of the readability of hedyehaye Asemani Textbooks for Grades Four and Five Based on Gunning Scale, Research in Curriculum planning , 9 (6, continus 33), pp71-77.[Persian].

Guide to Islamic education program approved by the Council of Higher Education (2006).Supreme council of educational ministry.,Islamic of republic Iran, Tehran.[Persian]

Taheri, M.(2004).Evaluation pilot implanting of the curriculum hedyehaye Aseman Textbooks ,for 3 grades in elementary school , Tehran: Report Research , Organization research & planning educational .[Persian].

Wright,A.,&Brandom,A.(2000).Learning to teach religion education,New York: Routledge & Falmer.

Zamani,B,&Dehghani,M.(2008).The study active or inactive content Aseman hadyehae textbook 4grade elementary school, Journal of educational research Ispahan university, 1(9), pp1-22.[Persian].

disabilities.Journal of social psychology, vol.71.3002-3012.

Faramarzi,S,&Abedini,Y(2014),The level of focus on religiousness its interpersonal components in elementary school textbooks contents.Research in curriculum planning , 11(13 continus 40), pp151-163.[Persian].

Fathivajargah, K & shafiei, N.(2007).Evaluationof quality academic curriculum.The curriculum for adult education, studies curriculum, 5(11), pp1-26. [Persian].

Hammond, J., Hay, D., Moxon, J., Netto, B. & Raban, K. (1995). New methods in religion teaching, Harlow: Oliver.

Imani,M&Mozafar,M.(2004).Analyses content of Aseman Hadyehae Aseman& work book, 2grade elementary school, Journal of Innovation educational , 7(3)115-142.[Persian].

Jaques, D.(2003).ABC of learning and teaching in medicine.Teaching small groups.BMJ, 326:492-4.

Jason, M.(2006).Effective teaching methods for large classes.Journal of family & Consumer Sciences educ ation, vol24. No.104-119.

Jonson, J & McClelland, G. (2004). The investigation of the compatibility of Students learning preferences with a pilot peer learning program in an undergraduate Physics course. Physics Department, University of Limerick, Ireland.

Organization research and educational planning .(2013a).Aseman hadyehae textbook 2 grade elementary school. Tehran: Office of monitoring the publication and distribution of educational materials.[Persian].

Organization research and educational planning.(2013b).Teachers handbook HandbAseman hadyehae textbook 2 grade elementary school. Tehran: Office of monitoring the publication and distribution of educational materials. [Persian].

Pajouheshi,A.(1994).Looking for Painting Persian textbook in elementary school,Teacher